

educational activities through the development of new methodologies, software, combinations of the stimulus material and the like.

Key words: junior pupils, primary school age, moral education, moral qualities of personality, information and communication technologies.

Стаття надійшла до редакції 19.10.2016

Р. В. Малиношевський

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИЗИКОВАНОЇ ПОВЕДІНКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ У СФЕРІ ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ

Анотація. У статті представлено розуміння ризикованої поведінки старшокласників у сфері Інтернет-спілкування як феномена з лабільною модальністю. Розкрито можливості використання традиційного діагностичного інструментарію для окреслення його контурів. Та запропоновано доповнювати традиційний інструментарій аналізом способів реалізації старшокласниками апріорних можливостей вибору в комунікативних ситуаціях Інтернет-простору.

Ключові слова: ризикована поведінка, апріорна можливість вибору, Інтернет-спілкування.

Постановка проблеми. Процес глобалізації, розвиток транскордонних соціокультурних, економічних, політичних взаємозв'язків між різними суспільствами зумовили цивілізаційне наближення різних культур. Безсумнівно, що внаслідок такого наближення звичний і буденний світ став індивідуально більш «відкритим» і значно доступнішим. Став простором можливостей для повноцінного розгортання соціального, культурного та інтелектуального розвитку людини.

Проте, якщо звернути увагу на будь-яке суспільство навіть високорозвиненої, в економічній площині, країни, то стає очевидно, що за вуаллю економічного добробуту, політичної рівноваги, соціальної стабільності, культурної величі простежується суттєвий елемент невизначеності. Така невизначеність полягає в тому, що сучасне суспільство виступає не лише джерелом різномірних благ (в першу чергу матеріальних, духовних, соціальних), але й джерелом реальних і ймовірних небезпек (наприклад, як-от: руйнування інтерсуб'єктивних стосунків або модифікація традиційних соціальних структур, як-от: сім'я). Тобто сьогочасне суспільство, як влучно відмітив німецький соціолог У. Бек, – це суспільство ризику. Оскільки відбуваються двосторонні трансформаційні процеси – від трансформації соціальної морфології шляхом руйнування усталених форм соціального порядку до модифікації ціннісно-нормативної системи одиничного суб'єкта, його соціальних практик і навпаки. В результаті на рівні індивідуального та соціального

буття виникає невизначеність, незахищеність і ризик. На перший відсторонений погляд може видаватися, що це не є соціально-педагогічною і педагогічною проблемою взагалі. Проте, якщо ми вдамося до об'єктивного аналізу відносно модерних, але дійсно мало прогнозованих явищ, то актуальність їх дослідження в межах дисциплінарної матриці соціальної педагогіки стане більш очевидною. Прикладом може слугувати розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Поява і розповсюдження яких, зокрема створення, розвиток і поширення Інтернет-мережі зумовили появу не дегуманізованої особистості з футурологічних прогнозів, а появу мережевого суспільства (за М. Кастельсом, Ян ван Дейком) і мережевої людини (В. Кремень). Інтернет став простором свободи, в тому числі і комунікативної свободи. Але водночас він став і простором ризику, благодатним підґрунтям для виникнення феномена ризикованої поведінки у сфері Інтернет-спілкування. Таким чином, з огляду на те що є усталеною практикою інтерсуб'єктивної взаємодії і містить елементи ризику для особистості, то наукові розвідки спрямовані на дослідження феномена ризикованої поведінки дитини у повсякденних практиках Інтернет-спілкування набувають особливого значення для теорії і практики соціальної педагогіки і педагогіки загалом.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблеми впливу Інтернет-мережі на людину і зокрема дитину тематизовані у наукових інтенціях таких науковців, як: І. Білоус, В. Биков, І. Василенко, Т. Вербицька, А. Войскунський, А. Гущина, Л. Жук, М. Кастельс, В. Кремень, О. Міщенко, С. Михайлов, В. Осадчий, О. Пігузов, О. Прокопенко, О. Путилова, О. Романов М. Самелюк, О. Скородумова, О. Шеремет та інші. Цілком зрозуміло, що такий надскладний феномен, як Інтернет-мережа, зумовив і широту світоглядних та методологічних підходів до здійснення його аналізу. Якщо філософів (наприклад, В. Кремень) і соціологів (наприклад, М. Кастельс) переважно цікавлять вплив мережі на спосіб буття і спів-буття людини, на трансформацію соціальної морфології та супутні явища буттєвого характеру, то психологи та педагоги переважно зосереджені на явищах, що містять деструкцію для буття людини. Тому увага дослідників у межах психолого-педагогічного знання переважно зосереджується на негативних явищах, зумовлених Інтернет-мережею, на видах поведінки з негативною модальністю (залежності, адикції тощо) і закономірному пошуку механізму упередження та нівеляції таких типів поведінки суб'єкта. Проте поза межами наукового пізнання залишаються сутнісно складні феномени, притаманні цифровому комунікативному простору, які не мають чітко окреслених меж і характеризуються проміжним статусом. Власне мова йде про феномен ризикованої поведінки у сфері Інтернет-спілкування.

Метою статті є окреслення загального контуру ризикованої поведінки старшокласників у сфері Інтернет-спілкування та розкриття специфіки здійснення вибору в комунікативних ситуаціях Інтернет-простору

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукове дослідження певного явища чи процесу традиційно розпочинається з означення концептуального ядра, що складається з системи категорій та загальних понять, яка дає змогу більш чітко підійти до тематизації, структурування та окреслення меж предметного поля в площині якого, власне, здійснюється науковий пошук. Характерно, що при будь-якому дослідженні перший ступінь наукового аналізу відбувається в межах визначення структурної схеми семантичних та смислових взаємозв'язків та взаємозалежностей, підрядностей і субпідрядностей між видовим та родовим поняттям. Так, поняттєвим базисом дослідження ризикованої поведінки у сфері Інтернет-спілкування виступає розуміння поняття «ризикована поведінка», що введено в науковий обіг. Зокрема, Т. Алексєнко тлумачить ризиковану поведінку як «тип соціальної поведінки, що сприймається як необдумані та нерозсудливі вчинки, які здійснюються в особливих емоційних станах або внаслідок необізнаності чи недостатньої поінформованості відносно ризиків, що можуть її супроводжувати, і в результаті якої є ймовірність виникнення порушення здоров'я чи інших небезпек, як для того, хто так себе поводить, так і для його оточення» [1, с. 14]. Зрозуміло, що таке загальне поняття є родовим поняттям, яке включає в себе всі класи можливих видів поведінки з певною модальністю. Проте застосування такого родового поняття у конкретній предметній області (а в даному разі нею виступає комунікативний простір Інтернету) змушує генерувати видові поняття, що дозволяє більш чітко окреслити реальний клас поведінки з певною модальністю. Таким видовим поняттям може виступати поняття, яке пропонує А. Данілова. А саме: «ризикована поведінка у сфері Інтернет-спілкування – це тип поведінки, що характеризується необдуманими та нерозсудливими діями під час спілкування в Інтернет-мережі внаслідок необізнаності чи недостатньої поінформованості відносно комунікативних ризиків, в результаті яких є ймовірність порушення фізичного та(або) психологічного здоров'я чи інших небезпек як для самого користувача Інтернетом, так і для його оточення» [2, с. 201]. Відповідне поняття дозволяє звузити предметне поле дослідження Інтернет-спілкування старшокласників і аналізувати його з конкретної позиції. Однак постає проблема, яким чином у соціальній педагогіці можна виявити наявність чи відсутність ризикованої поведінки старшокласників у сфері Інтернет-спілкування.

Оскільки в комунікативному просторі Інтернету основним джерелом будь-якої інтерсуб'єктивної взаємодії є індивід, видавалося можливим виявлення ризикованої поведінки старшокласників, застосовуючи традиційний інструментарій безпосередньої роботи з індивідом. А саме: анкетування, опитування тощо. Зокрема, для з'ясування ризикованої поведінки старшокласників у сфері Інтернет-спілкування було використано: тест для діагностики Інтернет-залежності Кімберлі Янг; опитувальник на кіберкомунікативну залежність (А. В. Тончева); анкету для старшокласників; анкета для соціальних педагогів, практичних психологів, класних керівників;

На діагностичному етапі припускалося, що ризикована поведінка комплементарна Інтернет-залежності, співвідносна з високим рівнем кіберкомунікативності, і що старшокласники недостатньо поінформовані з притаманними комунікативному просторові Інтернет ризиками.

Застосування тесту діагностики Інтернет-залежності Кімберлі Янг та подальший аналіз отриманих даних продемонстрували, що у 18% опитаних старшокласників залежність від Інтернету відсутня. У 66% Інтернет-залежність не виражена або слабо виражена, але цій групі респондентів варто прислухатися до рекомендацій соціального педагога, практичного психолога тощо. Значно впливає мережа на життя – 12% опитаних старшокласників. І 4% респондентів потребують кваліфікованої системної допомоги.

З'ясування рівня кіберкомунікативної залежності відбувалося за опитувальником кіберкомунікативної залежності (А. В. Тончева). Так, із 87 респондентів, які взяли участь у опитуванні, 68% продемонстрували низький рівень кіберкомунікативної залежності, 32% – середній рівень кіберкомунікативної залежності, що свідчить згідно з алгоритмом аналізу зазначеного опитувальника про те, що соціальні мережі впливають на життя зазначених респондентів та є причиною деяких проблем.

Опитування передбачало і застосування анкети для старшокласників із метою визначення: поінформованості щодо наявності та сутності ризиків у Інтернет-мережі; вмотивованості до безпечної поведінки в Інтернет-мережі; наявності ризикованої поведінки старшокласників у сфері Інтернет-спілкування та потенційних загроз; схильності до певних типів Інтернет-залежності. Використання цієї анкети дало можливість, в першу чергу, з'ясувати рівень поінформованості старшокласників щодо ризиків Інтернет-мережі. Зокрема, про існування контентних ризиків відомо 68% опитаних; 37% старшокласників володіє інформацією щодо електронних ризиків, про споживчі ризики знає 47%. І з комунікативними ризиками обізнані 38% старшокласників. Водночас аналіз даних унаочнив наявність диспропорції поінформованості. Оскільки майже половина (47%) і 68% респондентів вказали на те, що знають про контентні та споживчі ризики у цифровому просторі. Такий високий відсоток зумовлений тим, що майже кожен сучасний користувач соціальних мереж зустрічався зі спамовими повідомленнями, з повідомленнями, які несуть загрозу цифровій техніці на програмному рівні або зіштовхувався з недобросовісною Інтернет-торгівлею. Комунікативні та електронні ризики в рейтингу обізнаності посідають нижчі позиції, оскільки їх безпека не сприймається старшокласниками як суттєва.

Досить демонстративним у проведеному опитуванні є акцентування респондентів на конкретних ризиках Інтернет-спілкування, з якими опитувані старшокласники безпосередньо зіштовхувалися або зіштовхувалися їх друзі чи однокласники. Так, переважна кількість респондентів вказала, що це є тролінг, створення учнем у мережі профілів із докладною інформацією про себе, розміщення в Інтернет-мережі та пересилка особистих фотографій. У середньому співвідношення таких

випадків лежить в межах співвідношення 1 : 6 і 1 : 7. Тобто, наприклад, на один випадок кіберпереслідування існує сім випадків тролінгу.

Водночас проведене опитування продемонструвало ефект некритичного сприйняття старшокласниками характеру і типу власної комунікативної поведінки в Інтернет-мережі, зокрема, соціальних медіа. Тобто типовою відповіддю на питання «Чи вважаєте Ви, що ваша поведінка у соціальних медіа є ризикованою чи має ознаки ризикованості?» стала негативна відповідь.

Показово протилежною є думка вчителів щодо існування проблеми Інтернет-залежності серед старшокласників та щодо демонстрації ними ризикованої поведінки під час комунікації в цифровому просторі. На питання «Чи існує на сьогодні, на Вашу думку, проблема Інтернет-залежності серед старшокласників?» схвально відповідає 92% опитаних вчителів. Високі відсоткові значення і стосовно питання «Чи вважаєте Ви, що сучасні учні демонструють ризиковану поведінку у сфері Інтернет-спілкування?» – 82%.

Як проміжну результуючу тезу можна зазначити, що використання традиційного дослідницького інструментарію щодо визначення наявності ризикованої поведінки старшокласників лише певним чином окреслює контури зазначеного явища та демонструє, що для сфери Інтернет-спілкування воно є імпліцитним. Рівень Інтернет- та кіберкомунікативної залежності помножений на домінуючі види діяльності в Інтернет-мережі ще не є критичним, але є достатнім для можливості появи ризикованої поведінки. Водночас діагностика продемонструвала обмежене застосування традиційного інструментарію до виявлення сутнісноскладних феноменів, як-от: ризикована поведінка. Оскільки спостерігається розбіжність між кваліфікуванням дій самого суб'єкта (старшокласника), безпосередньо включеного у комунікативну ситуацію в Інтернет-просторі, та стороннього спостерігача (педагога, батьки). Але чому ж виникає така розбіжність? Вочевидь, інтерпретація такої розбіжності не можлива поза площиною розгляду власне ситуацій вибору та визначення маркерів, за якими можна встановити, що поведінка певного суб'єкта демонструє ризик. І для комунікативних ситуацій в Інтернет просторі зокрема. Одним із таких маркерів ризикованої поведінки може виступати апріорна можливість вибору і те, яким чином суб'єкт співвідносить свої дії та вчинки з такою можливістю. Тут є певна відмінність від розуміння специфіки вибору, описаних в межах досліджень ризику і ризикованої поведінки в економічних та соціологічних теоріях.

Апріорна можливість вибору у ситуаціях економічного, політичного або соціального характеру підкріплюється певною інформацією про можливі альтернативи та ймовірні загрози. У процесах, що відбуваються у соціальних медіа Інтернет-простору демаркаційна лінія між можливими альтернативами розмивається за рахунок принципової неповноти інформації або її викривлення.

Спробуємо проілюструвати це схематично на відміну від економічних теорій безвідносно до особистісної вигоди.

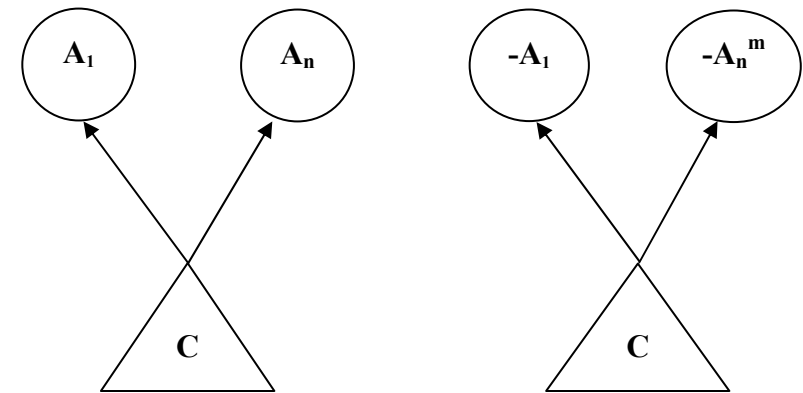

Рис.1 Апріорна можливість вибору економічного, політичного або соціального характеру

Де С – старшокласник, що здійснює вибір. A_1 і A_n – апріорні можливості вибору альтернатив. $-A_1$ та $-A_n^m$ апріорні можливості де альтернативи мають від'ємний характер, а альтернатива $-A_n^m$ значно гірша за альтернативу $-A_1$.

Це дві спрощені схеми, які демонструють, що апріорна можливість вибору полягає у виборі між декількома рівноцінними можливостями або у виборі кращої можливості між сутнісно гірших. І небезпека ризику тут певною мірою прогнозована, а тому спрацьовує механізм раціонального утримання від ризикованої поведінки і утримання від надмірного ризику, який сприймається як втрата певної матеріальної цінності. Тобто на передній план виходить раціональний вибір альтернатив. Вочевидь, саме це і може пояснити диспропорцію і домінування знань про контентні та електронні ризики Інтернет-простору у старшокласників.

Проте повноцінна експлікація таких схем на комунікативні ситуації в Інтернет-просторі й аналіз на їх основі ризикованої поведінки є не зовсім доцільною. Необхідно дещо видозмінити саму психолого-педагогічну та соціально-педагогічну диспозицію наукового розуміння природи ризикованої поведінки. Закономірно, що така видозміна має вибудовуватися на трансформації методологічного нормативу щодо уявлень про людину і впливу знання та поінформованості на прийняття нею рішень. Сенс такої трансформації полягає в утриманні від інтерпретації як цілераціональних особистісних дій та вчинків суб'єкта в умовах невизначеності. Варто підкреслити, що такий норматив це не є підставою для редукції таких дій до чистої ірраціональності у її звичному розумінні. Скоріше мова йде про некритичне та нерелекційне сприйняття суб'єктом явищ і процесів соціального буття, яке суттєво відрізняється від раціональних теоретичних моделей. Принаймні методологічний норматив обмеженості раціональності суб'єкта чітко простежується у Д. Канемана в межах його психологічного пояснення ірраціонального ставлення суб'єкта до очевидного чи ймовірного ризику

при прийнятті рішень про вибір, що, власне, і характеризує тип його поведінки.

Постає закономірне питання, яким чином зміна методологічного нормативу співвідноситься з розумінням природи і сутності ризикованої поведінки у сфері Інтернет-спілкування? І яким чином це впливає на соціально-педагогічне?

У першу чергу, напевно, необхідно виходити з того, що сама ризикована поведінка має пограничний статус, а отже, є поведінкою зі специфічною (проміжною) модальністю. Якщо спробувати сконструювати уможлидню лінійну шкалу, де на одному кінці ми розмістимо безпечну поведінку, а на іншому деструктивну, то ризикована поведінка буде знаходитися між ними і міститиме в собі певні елементи цих типів, але не буде редукуватися до жодної з них. Тобто ризикованій поведінці притаманні певні ознаки й атрибути безпечної поведінки, які не дозволяють їй присвоїти негативну модальність. Але в той же час їй властиві ознаки й атрибути поведінки з негативною модальністю. Така уможлидна шкала показує нам, що модальність ризикованої поведінки є більш лабільною, нестабільною. І саме такий характер модальності й ускладнює її дослідження.

У комунікативних ситуаціях Інтернет-простору за рахунок таких специфічних атрибутів мережі, як анонімність, інтерактивність, просторово-часова доступність, невідповідність інформації реальності, відсутність особистісного фізичного контакту певним чином модифікується сама інтерсуб'єктивна взаємодія та апріорна можливість вибору. Саме такі атрибути та прикметні ознаки мережі привносять елемент невизначеності у вибір, що імпліцитно містить ризик та частково детермінує ризиковану поведінку.

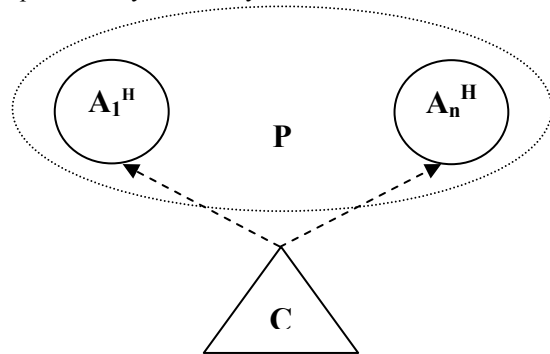

Рис.2 Апріорна можливість вибору у комунікативних ситуаціях Internet-простору

Де С – старшокласник, що здійснює вибір. A_1^H і A_n^H – апріорні можливості вибору альтернатив з елементом невизначеності. А Р – зона ризику. У даному випадку за рахунок елемента принципової невизначеності значення альтернативи механізм раціонального утримання від ризикованої поведінки і утримання від надмірного ризику не

спрацьовує. Вже сама по собі комунікативна ситуація містить в собі ризик за рахунок невизначеності, які містяться в альтернативах. Відтак і вибір в межах такої апріорної можливості буде здійснюватися на нерелекційній основі і узалежнюватиметься емоційними станами (на чому акцентує Т. Алексєнко), особистісними вподобаннями та стереотипними шаблонами комунікативних практик.

З огляду на це варто диференціювати ризиковану поведінку у сфері Інтернет-спілкування ще й за типом апріорної можливості вибору і вчинком. Таке диференціювання можна здійснити, розподіливши ризиковану поведінку на спорадичну (ситуативну), що зумовлена комунікативною ситуацією Інтернет-простору, яка спричиняє випадковий некритичний вибір і не має свого продовження у часі. І системну ризиковану поведінку, коли з апріорної можливості вибору дій у комунікативній ситуації старшокласником нерелекційно обираються дії, які примножують ризик і мають свої продовження у часі. Проте як ситуативна, так і системна ризикована поведінка є предметом наукового інтересу, внаслідок ймовірного негативного впливу на особистість.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, внаслідок специфічної модальності ризикованої поведінки, її лабільності необхідно доповнювати традиційний діагностичний інструментарій аналізом конкретних комунікативних ситуацій Інтернет-простору, у які включені старшокласники, та аналізом особливостей способів реалізації ними апріорної можливості вибору у комунікативних ситуацій. Водночас необхідно орієнтуватися на розробку соціально-педагогічних технологій, спрямованих на необхідність нівеляції некритичного сприйняття віртуальної реальності.

Список використаних джерел:

1. Алексєнко Т. Ф. Ризикована поведінка : посібник / Т. Ф. Алексєнко, С. В. Кушнар'єв. – Вінниця : Планер, 2013. – 172 с.
2. Данілова А. П. Ризикована поведінка старшокласників у сфері Інтернет-спілкування / А. П. Данілова // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Видавель Зволейко Д.Г., 2015. – Вип. 19, Кн. 1. – С. 194–203.
3. Канеман Д. Думай медленно... решай быстро / Д. Канеман. – М. : АСТ, 2013. – 656 с.
4. Колесникова Л. К вопросу о рискованном поведении подростков в глобальной Сети (на материалах американских исследований) / Л.И. Колесникова // Научные проблемы гуманитарных исследований. – 2009. – № 14. – С. 40–45.
5. Кочарян А. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всевітній мережі : навчально-методичний посібник / А.Б. Кочарян, Н.І. Гущина. – Київ, 2011. – 100 с.
6. Кремень В. Ціннісні орієнтири мережевого суспільства / В. Кремень, В. Ткаченко // Психологія особистості. – 2013. – № 1(4). – С. 7–20.

7. Малиношевський Р. В. Ризикована поведінка старшокласників у сфері інтернет-спілкування: соціально-педагогічний зріз / Р. В. Малиношевський // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ, 2016. – Вип.20. – Кн.1. – С. 295–306.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATION

1. Aliexsieienko T. F. Ryzikovana povedinka [Risk behavior] : posibnyk / T. F. Aliexsieienko, S. V. Kushnarov. – Vinnytsia : Planer, 2013. – 172 s. (in Ukrainian).
2. Danilova A. P. Ryzikovana povedinka starshoklasnykiv u sferi Internet-spilkuvannia [Risky behavior of senior schoolchildren in the sphere of the Internet-communication as a social and pedagogical problem] / A. P. Danilova // Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi: zb. nauk. prats. – Kamianets-Podilskyi : Vydavets Zvoleiko D.H., 2015. – Vyp. 19, Kn. 1. – S. 194–203. (in Ukrainian)
3. Kaneman D. Dumai medlenno... reshai bystro [Think Slow ...Solve Fast] / D. Kaneman. – M. : AST, 2013. – 656 s. (in Russian)
4. Kolesnikova L. K voprosu o riskovannom povedenii podrostkov v global'noj Seti [To the question about risk behavior of adolescents in the global Network]. (na materialah amerikanskih issledovaniy) / L.I. Kolesnikova // Nauchnye problemy gumanitarnykh issledovaniy. – 2009. – № 14. – S. 40–45. (in Russian)
5. Kocharian A. Vychovannia kultury korystuvacha Internetu. Bezpeka u vsesvitnii merezhi [Fostering a culture of Internet user. Security in the world wide web] : navchalno-metodychni posibnyk / A.B. Kocharian, N.I. Hushchyna. – Kyiv, 2011. – 100 s. (in Ukrainian)
6. Kremen V. Tsinnisni oriientyry merezhevoho suspilstva [Values of the network society] / V. Kremen, V. Tkachenko // Psykholohiia osobystosti. – 2013. – № 1(4). – S. 7 – 20. (in Ukrainian)
7. Malynoshevskiy R.V. Ryzikovana povedinka starshoklasnykiv u sferi internet-spilkuvannia: sotsialno-pedahohichnyi zriz [Risk behaviour of senior schoolchildren in the field of Internet communication: socio-pedagogical mitre] / R.V. Malynoshevskiy // Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi : zb. nauk. prats. – Instytut problem vykhovannia NAPN Ukrainy. – Kyiv, 2016. – Vyp.20. – Kn.1. – S. 295–306. (in Ukrainian)

Анотація. В статті представлено розуміння ризикованого поведінки старшокласників в сфері Інтернет-общення як феномена з лабільною модальністю. Розкрито можливості використання традиційного діагностичного інструментарія для визначення його контурів. Й пропонується доповнювати традиційний інструментарій аналізом способів реалізації старшокласниками апріорних можливостей вибору в комунікативних ситуаціях Інтернет-пространства.

Ключевые слова: рискованное поведение, априорное возможность выбора, Интернет-общение.

Summary. The rapid development of digital technologies caused not only a doubling of reality by creating actually understanding virtuality but also origin some accompanying phenomena of different modalities, which are directly reflected in real social and individual human existence. The risky behavior in the sphere of the Internet communication is one of the most important modern phenomenon. Nowadays the author's efforts to diagnosis this phenomenon exactly by interviewing senior schoolchildren lead only to outline the contours of this phenomenon and demonstrate its implicit nature.

The author suggests that more accurate understanding of the risky behavior is possible with the help of some methodological conditions. Firstly, the methodological standard of understanding of rationality person's action in the condition of uncertainty should be transformed. Secondly, the consideration of the risky behavior as a phenomenon with a labile modality that is not complementary to the phenomenon of the Internet addiction. Finally, it is proposed that the traditional instruments of diagnostic of such phenomena should supply with analysis of subjective ways to implement aprioristic opportunities of a choice in the communicative situations of the Internet space.

Keywords: risky behavior, aprioristic opportunity of choice, the Internet communication.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2016

К. М. Павелків

МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ СІМ'Ї І ШКОЛИ

Анотація. У статті схарактеризовано можливості Інтернету в організації взаємодії сім'ї і школи; розкрито структуру взаємодії сім'ї і школи, виділено етапи встановлення взаємодії сім'ї та школи, проаналізовано основний зміст цієї роботи, виокремлено умови успішної співпраці школи і сім'ї.

З'ясовано, що сучасні Інтернет-технології покликані зробити взаємодію сім'ї і школи зручною, швидкою, безперервною і психологічно комфортною, що, своєю чергою, впливає на ефективність взаємодії сім'ї та школи.

Схарактеризовано переваги й недоліки окремих механізмів організації Інтернет-взаємодії сім'ї і школи, як-от: Всеукраїнська безкоштовна освітня мережа «Щоденник.іа», проект «Електронний журнал», глобальна пошукова мережа, електронна пошта, сайт школи, освітні форуми, проекти, телеконференції й чати, стільниковий зв'язок, електронна газета, пропускні термінали, відеокамери.